

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 19 (1170) 7 ТРАЎНЯ 2014 г.

Слонімцы на Радуніцу ўшанавалі памяць Міхала Валовіча

Група сяброву Слонімскага згуртавання дэмакратычных сіл на Радуніцу завітала ў вёску Паэрэчча Слонімскага раёна. Там яны каля мемарыяльнага знака беларускага нацыянальнага героя, аднаго з кіраўнікоў паўстання 1830-1831 гадоў су-праць Расейскай Імперыі Міхала Валовіча (1806-1833) пад бел-чырвонабелымі сцягамі прыгадалі свайго знакамітага земляка.

На мемарыяльны знак Міхалу Валовічу і яго паплечніка-паўстанцаў былі ўскладзены кветкі. Слонімцы ўшанавалі герояў хвілінай маўчання.

Мерапрыемства ў Паэрэччы ў гонар беларускага нацыянальнага героя Міхала Валовіча сёлета адбудзеца ў чэрвені.

Барыс Баль,
Беларускае Радыё Рацыя,

Слонімскі раён.
Фота аўтара.

Эдуард Акулін атрымаў "Глінянага Велеса" за кнігу "Святая ночь"

"Гліняны Велес" быў уручаны паэту, сябру Рады і Сакратарыяту ТБМ, рэдактару часопіса "Верасень" Эдуарду Акуліну ў кнігарні "Галіяфы". Па словах заснавальніка прэмii, літаратара Алеся Арку-

ша, адмыслова вырабленая статуэтка ўручана ўжо ў 21 раз. Звычайна ўручэнне ўзнагароды адыбаецца ў Палаціку, дзе прэмiя і была за-снаваная "Таварыствам вольных літаратаў". Аднак зараз цырымонія адыблася ў Менску.

- Эдуарда Акуліна я ведаю з канца 80-ых гадоў. Мы разам былі ў Літаратурным аўяднанні "Тутэйшыя". Гэта паэт з Гомельшчыны. Для мяне паэзія Акуліна абсалютна зразумелая і близкая.

Таму было нязажка

вызначыць вартасці і каштоўнасці гэтай паэзii і ўганараўваць яе, - кажа Алеся Аркуш. А вось для Эдуарда Акуліна "Гліняны Велес" стаў нечаканасцю.

- Я думаў, што сённяшнім лаўрэатам стане Вінцэсъ Мудроў. Але, калі так атрымалася, то я вельмі рады. Гэта прэмiя для мяне своечасовая, бо калі б я атрымаў гэту прэмiю раней за Віктара Казько, раней за

Уладзіміра Някляева, Алеся Разанава, Алена Мінкіна, то ў адносинах да гэтых цудоўных творцаў, я палічыў бы гэта несправядлівасцю.

"А так усё прыйшло па чарзе", - лічыць Эдуард Акулін..

На цырымоніі ўручэння узнагароды выступілі паэты Анатоль Вярцінскі, Леанід Дранько-Майсюк, Славамір Адамовіч, bard Вольга Акулін..

Яна Запольская,
Беларускае Радыё Рацыя.

110 гадоў з дня нараджэння Паўлюка Труса

Паўлюк ТРУС (сапр.- Павел Адамавіч Трус; 6 траўня 1904, в. Нізок, Уздзенскі раён, Менская вобласць - 30 жніўня 1929, Менск) - беларускі паэт.

Нарадзіўся ў сям'і малаземельных сялян Адама Емяльянавіча і Ганны Міхайлаўны. Спаконвечна сялібаю роду Трусаў была вёска Старое Сяло, але нездоўгі да нараджэння Паўлюка вёска згараўла праз наўальніцу, і сям'я адбудавалася ў найбліжэйшым Нізу. Меў брата Міхася і сестру Марыю і Веру.

Першую адукцыю атрымаў у вясковай школе, дзе таксама спявалі хоры і малівалі вясковыя краявіды. У 1918-1923 гадах вучыўся ў Уздзенскай вышэйшай пачатковай вучэльні, пазней рэарганізаванай у сямігодку, дзе моцна паспрабаваў з Алесям Якімовічам і Пятром Глебкам. Некаторыя іх верши змяшчаліся ў насценнай газете.

Улетку 1920 года, знаходзячыся на вакацыях у Нізку быў рэкрываны ў Чырвоную армію. У дарозе хварэў і спрабаваў уцякаць. Паводле пазнейшых прызнанняў паэта, яго лавілі і білі. Вярнуўшыся з вайны, жыў у роднай хасе і дапамагаў бацьку па гаспадарцы.

У 1923-1927 вучыўся ў Беларускім педагогічным тэхнікуме ў Менску. Наведваў лекцыі Якуба Коласа, Міхайла

Грамыкі, А. Круталевіча, В. Баташэвіча, М. Рыдзейскага, Усевалада Ігнатоўскага, сустракаўся з Янкам Купалам, Цішкам Гартным, Міхасём Чаротам і Язэпам Лёсікам. Пасябраўшы з Язэпам Пушчам, Максімам Лужанінам, Сяргеем Дарожным, Зіайдай Бандарынай і многім іншымі. Быў пастаўнічым уздзельнікам студэнцкага хору. Наладжаваў пастаноўкі п'есаў, быў акторам, маліваў дэкарацыі. Рэдагаваў настенную газету. Разам з Максімам Лужанінам і Пятром Глебкам выпускаў вусную сатирычную газету "Чырвоны прамень" пад псеўданімам "Шавец".

У той час Паўлюк Трус кватараўшы ў сваёй дзядзькі Ігнасія Нісьцюка - шаўца паводле прафесіі (адкупу і псеўданімі). Актыўна друкаваўся ў газетах і адначасова займаўся апрацоўкай фальклорна-пазытычных матэрыялаў для кампазітара Уладзіміра Тэраўскага, Нестара Сакалоўскага, Рыгора Пукста, Ісака Любана.

У 1925 прыняты ў літаратурнае аўяднанне "Маладняк" і быў абраним у ягоны сакратарыят. У чэрвені 1927 атрымаў дыплом настаўніка сямігодкі Цэнтральнага бюро "Маладняка" прапанавала пасаду ў Менску, але, нечакана для ўсіх, вырашыў пакінуць сталіцу і ўладкавацца ў Гомелі на пасадзе сакратара газеты "Новая деревня". Акрамя рэдакцыйнай працы актыўна займаўся асветніцкай дзейнасцю на нядёна далучанай да БССР Гомельшчыне.

Памёр 30 жніўня 1929 ад тыфу ва ўзросце дваццаці пяці гадоў.

Вікіпедыя.

на Менскай вобласці ў сялянскай сям'і. У 1937-1938 гг. памерлі бацькі. Выховаўся ў Слуцкім дзіцячым dome. У 1956 г. скончыў Смілавіцкі сельскагаспадарчы тэхнікум. Працаўшы на розных пасадах у саўгасах "Бараўляны" (Менскі раён), імя Янкі Купалы (Радашковіцкі раён), у Інстытуце эканомікі і арганізацыі сельскай гаспадаркі (Менск). Завочна вучыўся ў Менскім педагогічным інстытуце імя М. Горкага. У 1973-1976 гг. - загадчык філіяла Літаратурнага музея Янкі Купалы ў Віцебску. У 1976-1978 гг. - наўуковы су-

працоўнік Літаратурнага музея Якуба Коласа, у 1978-1981 гг. - дырэктар "Кнігарні пісьменніка", у 1982-1986 гг. - садоўнік, аграном Літаратурнага музея Янкі Купалы, у 1986-1989 гг. - аграном Аўяднання літаратурных музеяў БССР, член СП СССР з 1981 г.

Першае апавяданне апублікаваў у 1958 г. (часопіс "Бярозка"). Пісаў для дзяцей.

Аўтар зборнікаў апавяданняў і аповесцей "Жывы куточ" (1962), "Віці Сітніца" (дакументальная аповесць, 1964),

"Тры сонцы" (1971), "Чырвоныя зоркі на танках" (1974),

"Навальнічная паласа" (документальная аповесць, 1979),

"Свято чароўнай зоркі" (1989).

Вікіпедыя.

pawet.net

ISSN 2073-7033

9 772073 703003 >

Апошні *Васток* у Беларусі?

Грамадскае аўяднанне
"Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"

Рэгістрацыя № 3015741233011 у адд. № 539 ААТ "Белвестбанк" г. Мінск, код 739.

7 красавіка 2014 г.

№ 33

Сп. Г.І. Кузняцову,
 Старшыні Тапанімічнай камісіі
 пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь
 220010, г. Мінск, вул. Савецкая, 11 (Дом Ураду)

Паважаны Георгій Іванавіч!

28 сакавіка 2014 г. на Нацыянальным прававым Інтэрнэт-партале Рэспублікі Беларусь было апублікавана рашэнне Мінскага раённага Савета дэпутатаў ад 6 сакавіка 2014 г. № 374, у адпаведнасці з якім новаўтворанаму пасёлку Ждановіцкага сельсавета было нададзена найменне "Васток" (па-беларуску, па-руску - "Восток").

Такім чынам, згаданым рашэннем парушаны нормы дзеянага заканадаўства Рэспублікі Беларусь, а менавіта часткі першай арт. 32 Закона Рэспублікі Беларусь "Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь" і п. 1 арт. 17 Закона Рэспублікі Беларусь "Аб найменнях геаграфічных аб'ектаў", паводле якіх найменні населеных пунктагаў даюцца на беларускай мове, з якой спосабам транслітарацыі передаюцца на рускую мову.

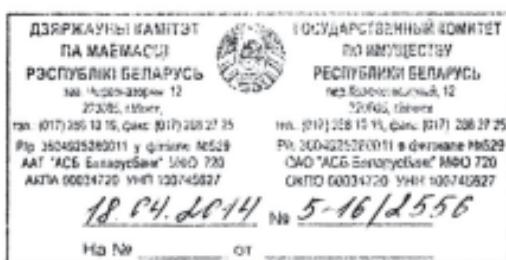
Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны просіць Вас звярнуць увагу Мінскага раённага Савета дэпутатаў, а таксама іншых дзяржаўных органаў, якія ажыццяўляюць дзеянісць па наданні наймення геаграфічным аб'ектам, на неабходнасць кіравацца згаданымі заканадаўчымі нормамі.

Сярод сяброў нашага грамадскага аўяднання ёсьць нямала вядомых мовазнаўцаў і гісторыкаў. Таму ў выпадку неабходнасці Таварыства беларускай мовы таксама гатавае аказваць дапамогу (кансультацыі і інш.) згаданым дзяржаўным органам у дзеянісці, звязанай з наданнем наймення геаграфічным аб'ектам на беларускай мове і іх транслітарацыі.

З павагай,

Старшыня ТБМ

Алег Трушав.

Грамадскае аўяднанне
 "Таварыства беларускай мовы
 імя Францішка Скарыны"
 Трушав А.А.

Паважаны Алег Анатольевіч!

Дзяржаўны камітэт па маёмаці Рэспублікі Беларусь (далей - Дзяржкаммамаёмаць) па кампетэнцыі разгледзеў Ваш зварот ад 7 красавіка 2014 г. № 33, які быў накіраваны на адд. Тапанімічнай камісіі пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, і паведамляе наступнае.

На тэрыторыі, дзе раешненнем Мінскага раённага Савета дэпутатаў ад 6 сакавіка 2014 г. № 374 утвораны сельскі населены пункт - пасёлак, раней знаходзіўся дзіцячы піянерскі лагер *Vostok* (на рускай мове). Будучы забудоўшчыкі пасёлка выказалі вялікае жаданне захаваць гэту назыву, што не пярэчыць пункту 1 артыкула 16 Закона Рэспублікі Беларусь ад 16 лістапада 2010 г. "Аб найменнях геаграфічных аб'ектаў" (далей - Закон).

У адносінах да называў, прынятых на рускай мове да ўступлення ў сілу Закона, дзеянічае Тэхнічная інструкція па передачы наймення геаграфічных аб'ектаў з рускай мовы на беларускую мову, узгодненая загадам Дзяржкаммамаёмаці ад 19 верасня 2011 г. № 297 (далей - Тэхнічная інструкція). Згодна пункта 4 Тэхнічнай інструкціі пры передачы наймення геаграфічных аб'ектаў з рускай мовы на беларускую мову выкарыстоўваецца спосаб транслітарацыі: *Vostok* (на рускай мове) - *Васток* (на беларускай мове).

Такім чынам, згаданае раешненне Мінскага раённага Савета дэпутатаў не парушае нормы дзеючага заканадаўства рэспублікі, але ў далейшым такі падыход да прысваення называў практикавацца не будзе.

Дзяржкаммамаёмаць выражает Вам вялікую падзяку за прапанаваную дапамогу ў рабоце над прысваеннем наймення геаграфічным аб'ектам на беларускай мове і іх транслітарацыі.

Старшыня Г.І. Кузняцов.

Да юбілею Анатоля Валахановіча

23 красавіка 2014 года ў Дзяржынскай цэнтральнай раённай бібліятэцы адбылося мерапрыемства "Руплівец на ніве гісторыі", якое было прысвечана 75-годдзю Анатоля Іосіфавіча Валахановіча. Кіравала ім Вольга Станіславаўна Жыбар (бібліограф). Вучні сярэдняй школы № 4 г. Дзяржынска пад кіраўніцтвам гісторыка Віктара Ўранава працяглі книгу пад назвай "Професар краязнаўства", якую прысвяцілі юбіляру. Пазней слова браў сябар маладосці спадара Анатоля Барыс Фёдаравіч Савіна.

Ад аўяднання "Пры-

лукская спадчына" выступалі кандыдат біялагічных навук Інэса Кароль і эккурсавод Ігар Гатальскі.

Кіраўнік аддзела ідэалагічнай работы Наталля Іосіфаўна Сінковіча ад імя Міколы Арцюшкевіча (старшыні выканаўчага камітэта) ўручыла юбіляру грамату.

Таксама перад прысутнымі выступалі: віца-старшыня Саюза прадпрымальнікаў і працаадаўца Гардзіеўскі Іван Іванавіч, архітэктар Алег Ігравіч Маслінік, старшыня савета ветэранаў Мікола Іосіфавіч Высоцкі, галоўны рэдактар газеты "Узвышша" Юры

Генадзевіч Курневіч, краязнаўец Лявон Целеш, галоўны захавальнік установы Дзяржжаўныя краязнаўчы музеі г. Дзяржынска Галіна Іванаўна Доўнай. Рэгіна Рэютовіч (паз-тэса) агульнае верш у гонар героя мерапрыемства.

Мерапрыемства завяршила Валянціна Віктараўна Клімовіч, якая прачытала віншаванне ад імя ўсіх бібліятэкарэй раёна...

Таксама трэба адзначыць, што ў зале прысутнічалі сябры даследчыка: Барыс Мускі, Ільяс Хусайні і іншыя.

Аляксей Шалахоўскі,

гісторык, журналіст.

ПРА ВЫРАЗЫ ТЫПУ "ШЫТА-КРЫТА"

Знешне, па сваёй будо-
 ве фразеалагізмы падобныя
 або на разнастайнага характару
 злучэнні слоў, або на сказы.
 Напрыклад, як і ў адпаведным
 свабодным словазлучэнні, у
 фразеалагізме *махнучь рукой*
 (на каго, на што), што значыць
 'перастаць звяртаць увагу на
 каго-, што-небудзь', граматыч-
 на галоўным структурным
 элементам выступае дзеяслоў-
 ны кампанент *махнучь*, які
 звязаецца залежным ад яго
 кампанентам *рукой* сувязию
 беспрыназойнікавага кіраван-
 ня (праўда, гэта сувязь толькі
 фармальная, а не сэнсавая).
 Гэта фразеалагізм са структурай
 словазлучэння.

Калі ж разглядаць фра-
 зеалагізм *кот наплакаў* (каго,
 чаго) ('вельмі мала'), то можна
 бачыць, што ён структурна арганізованы як сказ, у якім пер-
 шы кампанент адпавядае дзеян-
 нику, другі - выказніку. Гэта
 фразеалагізм са структурай
 сказа.

У некаторых жа фразеа-
 лагізмах няма ні граматычна
 галоўнага, ні граматычна за-
 лежнага кампанента: *ні жывы
 ні мёртвы, з галавы да ног, пад
 бокам, на вачах, як на пажар і
 пад*. Гэта фразеалагізмы са
 структурай спалучэння слоў.

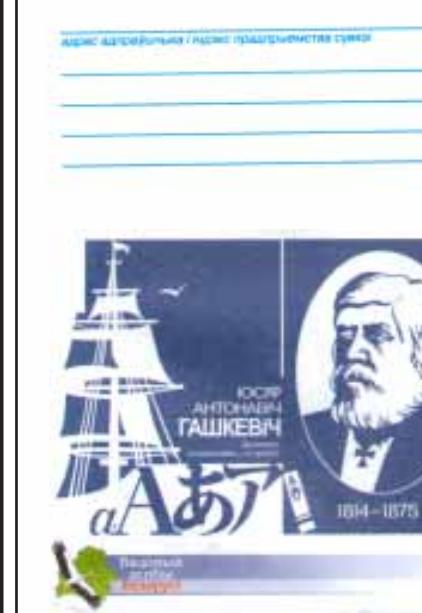
Апрача гэтых трох
 структурна-граматычных раз-
 наўднісцей, у асобную групу
 варта вылучыць каля 60 выра-
 заў, абодва кампаненты якіх пі-
 шуцца праз злучок: *больши-
 мени, брат-сёстрыца, гуляй-
 вечер, узвей-вечер, перака-
 пле, далей-болей, збор-дру-
 жына, молада-зелена, перы-
 лепіши, прышый-прысыцягай,
 разлюлі-маліна, трын-трава,
 шахер-махер, час-часом і г.д.*
 Усе гэтыя і іншыя выразы апі-
 саны ў двухтомным "Слоўніку
 фразеалагізмаў" (2008). Больш-
 шая частка з пералічаных вы-
 шэй выразаў падаецца і ў пя-
 томным ТСБМ за знакам ромба - як фразеалагізмы. І гэта
 несумненны фразеалагічны
 адзінкі. Яны маюць усе пры-
 кметы, харэктэрныя для гэтай
 моўнай адзінкі, у tym лік саму-
 ю істотную - цэласнае значэн-
 ние, не звязанае са значэн-
 нямі састаўных частак. Яны
 адразніваюцца ад іншых фра-

залаізмаў толькі дэфісным
 напісаннем.

А тое, што яны пішуцца
 праз злучок, - гэта даніна тра-
 дыцы, вынік падгонкі пад агу-
 лынае правіла. Часам іх назы-
 ваюць у навуковай літаратуры
 складанымі словамі, спалучэн-
 німі блізкіх слоў, "парнымі спа-
 лучэннямі асацыятыўнага ха-
 рактару" і г.д. Так, у акадэмічных "Правілах беларускай
 арфаграфіі і пунктуацыі"
 (1959, с. 44) у адным шрагу з
 такімі, напрыклад, лексічнымі
 ўтварэннямі, як *адзін-адным*,
даўным-даўно, *крыж-на-
 крыж*, *циха-глуха*, *жыў-быў*,
жысьць-пажываць, падаюцца і
 фразеалагізмы: *час-часом*, *раз-
 пораз*, *сам-насам*, *шыта-крыта*,
шыварат-навыварат, *бок-
 кам-скокам* і інш. Амаль тое
 самае бачым і ў новых "Пра-
 вілах..." (2008, с.54). Тут у лі-
 ку "утварэння", якія з'яўляюц-
 цца падыходамі адпавядзя-
 ўнікальнымі прыкладамі. Як бач-
 ём, з выкарыстаннем злучка
 ў гэтых і падобных выразах,
 што называеца, праблема. Су-
 паставім і ў *"Слоўніку
 фразеалагізмаў"* пацвярджа-
 юцца адпаведнымі ілюстра-
 цыйнімі прыкладамі. Як бач-
 ём, з выкарыстаннем злучка
 ў гэтых і падобных выразах,
 што называеца, праблема. Су-
 паставім і такія паралелі: *ад-
 сюль-адтуль* і *ні адсюль* і *ні
 адтуль*; *бокам-скокам* - *дзе
 бокам* *дзе скокам*; *то бокам*
то скокам, *ці бокам* *ці скокам*;
сюды-туды - *сюды* *і туды*, *ні
 туды* *і ні сюды*, *то туды* *то
 сюды*, *сюды* *ці туды*; *ся-
 ды-тады* - *то сяды* *то тады*; *ся-
 так* - *і сяк* *і так*, *не сяк*
так, *так ці сяк*, *хочць
 сяк*, *ці так ці сяк*; *тое-сёе* - *і
 тое* *і сёе*, *ні тое* *ні сёе*, *тое
 ды сёе*, *то тое* *то сёе* і *г.д.*

Многі фразеалагізмы, якія паводле сёняшніх правілаў пішуцца праз злучок, раней мелі іншае напісанне. Выраз *шыварат-навыварат* (за-
 пазычанне з рускай мовы) яшчэ на пачатку XX ст. пісаўся як три кампаненты: *шиворот на
 выворот*. Адна з ранніх фіксацый фразеалагізма *сам-насам* адносіцца да 1599 г. - у форме *самъ на самъ*. Гэтак жа і ў слоўніку I.I. Насовіча (1870). Да 1959 года пісалі: *сам-на-
 сам*, *пасля* - з адным злучком: *сам-насам*. Параўнаем у сучаснай украінскай мове: *сам
 на сам*. Дарэчы, націск на гэтым выразе - на сярэднім складзе. Аднак іншы раз выраз ужывае-
 ўць з парушэннем акцэнтала-
 гічнай нормы: "Ёсьць цішыня-
 паўночніца... / Застава з ёю -
 гэта / У той ўрайскі сезам, / Дзе
 сам-насам з сусветам, / З веч-
 насцю сам-насам".

Некаторыя выразы

Каму

Куды

Надзві

"Белпошта" выпусціла маркаваны канверт да 200-годдзя з дня нараджэння Іосіфа
 Гашкевіча, першага консула Расейскай Імперыі ў Японіі, нараджэнца Беларусі

Павел Сцяцко

ПРОЗВІШЧЫ БЕЛАРУСІ: НАЙМЕННІ ПІСЬМЕННІКАЎ

(Заканчэнне.)

Сауліч (Уладзімір С.) - дэрывают з суфіксам -іч ад антрапоніма **Саул** з семантыкай 'нашчадак названай асобы'. ФП: **Савел** (імя) - **Саул** - **Сауліч**.

Сако (Зоя С.) - утварэнне з суфіксам -ко ад антрапоніма **Сак** з семантыкай 'нашчадак названай асобы' (**Сак-Сак-ьк-о** - **Сако**). Утваральнае слова можа разглядзца поразнаму: 1) ад імя **Сак** (з **Сакердон**) і ад апелятыва **сак**'жаночая верхняя вопратка тыпу кароткага паліто', а таксама 'рыбалоўная снасць, у выглядзе сеткі, нацягнутай на абруч'.

Сердзюкоў (Мікола С.) - прыметнікавая форма з суфіксам прынаежнасці -оў ад антрапоніма **Сядзюк** з семантыкай 'нашчадак названай асобы'. ФП: **сердаваць** ('крыўдзіцца, злаваць') - **сярдзіты** - **сярдзюк** - **Сядзюкоў**. У "Вялікім слоўніку беларускай мовы" Ф. А. Піскунова (2012, с. 971) падаецца: **сярдзюк** ('казакнаёмнік'). У такім разе ФП: **сярдзюк** - **Сядзюк** - **Сядзюкоў**.

Сідарук (Ігар С.) - дэрывают з суфіксам -ук ад антрапоніма **Сідар** з семантыкай 'нашчадак названай асобы' (**Сідар-ук**). ФП: **Сідар** (імя) - **Сідарук** (прозвішча).

Сіўко (Франц С.) - семантычны дэрывают ад апелятыва **сіўка** 'конь сівай масці' з акцэнтаваннем фіналі - пераходу "а" ў "о" (на расійскі ўзор антрапонімаў) дзеля адмежавання прозвішча ад апелятыва. ФП: **сівы** - **сіўка** - **Сіўко**.

Случанскі (Уладзімір С.) - адтапанімічны дэрывают з суфіксам -анскі. ФП: **Случ** (рака) - **Слуцк** (горад) - **случане** ('жыхары Слуцка') - **Случанскі** 'прэстыжнае найменне ад Случанін.

Стома (Вячаслаў С.) - семантычны дэрывают ад апелятыва **стома** 'зморанаць ад цяжкай працы ці іншага заняту'. ФП: **стаміца** - **стома** - **Стома** (мнушка чалавека з частотным выкарыстаннем лексемы "стома") - **Стома**.

Гэтым пісьменніцкім найменнем завяршаецца шосты том даведніка "Беларуская пісьменніцка" (1991 - 1995 гг.). За дваццаць апошніх гадоў пісьменніцкая супольнасць папоўнілася не адным дзесяткам новых імянаў. На жаль, мы не маєм спісу яго творцаў. Таму давядзенца спыніцца на разглядзе толькі асobных найменняў - пераважна тых, што не трапілі ў ранейшыя даведнікі ці намі не разглядаліся.

Амеляшка (Міхась А.) - утварэнне ад імя **Амелія** з суфіксам -шка: **Амелі-шка**. Не выключана і іншае паходжанне

Павел Сцяцко

ПРОЗВІШЧЫ БЕЛАРУСІ: НАЙМЕННІ ПІСЬМЕННІКАЎ

наймення, а менавіта: ад апелятыва **амялушка** 'невялікая чубатая лясная птушка з атраду вераб'іных' або ад слова **амяла**'шматгадовая вечназялённая расліна з белымі ягадамі, якая паразітуе на іншых дрэвах'.

Аўчыннікава (Ганна А.) - форма прыметніка з фармантам -ава ад антрапоніма **Аўчыннік** з семантыкай 'нашчадак названай асобы': **Аўчыннік-ава**. Утваральнае слова - семантычны дэрывают ад апелятыва **аўчыннік**'той, хто вырабляе аўчыны'. ФП: **аўчына** ('вырабленая авечая шкура') - **аўчыннік** ('майстар вырабляе аўчыны') - **Аўчыннік** - **Аўчыннікава**.

Барысевіч (Кацярына Б.) - форма бацькаймення з фармантам -евіч ад антрапоніма **Барыс** з семантыкай 'нашчадак названай асобы' (**Барыс-евіч**). ФП: **Барыс** - **Барыс-евіч** - **Барысевіч**.

Брусеевіч (і **Брусеевіч**) (Анатоль Б.) - форма з фармантам -евіч ад антрапоніма **Брус** з семантыкай 'нашчадак названай асобы' (**Брус-евіч**, **Брус-эвіч**). Этymonам слова выступае апелятыў **брус**, які мае некалыкі значэнні: 1) 'бервяно, апілаванае або ачасае з чатырох бакоў'; 2) традаўгаваты предмет, кавалак чагонебудзь чатырохграневай формы'; 3) 'тачыльны, шліфаваны камень, звычайна ў форме пляскатага прадаўгаватага чатырохгранёвіка'; 4) 'у форме мн. л **брусы** 'гімнастычная прылада з дзвюх круглых паралельных перакладзінаў, замацаваных на стойках'. Такая шматтайнасць семантыкі этymona невыпадкова была пад увагай пры ўзнікненні прозвішчаў. Напр. **Брусаў** (Валерый Якаўлевіч, расійскі паст), дзе фармант -аў мае значэнне 'нашчадак названай асобы' (**Брусаў**); у беларускай мове адэватная семантыка перадаецца фармантам -евіч: **Брус** - **Брусеевіч**.

Бубновіч (Іна Б.) - форма бацькаймення з фармантам -овіч ад антрапоніма **Бубен** з семантыкай 'нашчадак (дачка) названай асобы'. ФП: **бубен** ('ударны музычны інструмент у выглядзе абцягнутага скруй шырокага абруча з металічнымі бразготкамі', а таксама 'барабан') - **Бубен** (мнушка) - **Бубен** (прозвішча) - **Бубновіч**.

Аладава (Алена А.) - форма прыметніка з прыналежніком суфіксам -ав (-а) ад антрапоніма **Алада** з семантыкай 'нашчадак названай асобы' (**Алад-ава**). Утваральнае слова можа кваліфікацца, як вытворнае найменне з дзвюх частак: **Ала** і **Ада** (параўн. **Людміла**: **Люда** і **Міла**).

Анікейчык (Анатоль А.) - дэрывают ад антрапоніма **Анікей** з выкарыстаннем суфікс -чык з семантыкай 'нашчадак названай асобы' (**Анікей-чык**). Прозвішча можа разглядзца і як памяшаньшальна-ласкальная форма імя -**Анікейчык**, якая набыла ролю прозвішча.

Павел Сцяцко

7

ТРАЙНЯ

2014

г.

Мапа абнайляеца.

Лістуйце нам
на radiosvaboda@gmail.com

Выданне Рады Свабода
Укладальні Павел Дзялошак
Фота Уладзімір Грицік
Дысайн Вера Перагудза
Каліграфія Францішак Вечорка

ПРА КАЛЬВАРЫЮ

Кальварыйскі магілкі — найстарэйшыя сродзінныя магілкі ў Менску. Заснаваны менскія Кальвары не акрэстыўвацца канкрэтным годам, праз то ёўзыўкіла легенда, якая цвердзіць, што магілкам і касцёлу — 600 гадоў.

Слова *Calvaria* лацінската паходзіць, азначае тое самае, што і Галгофа (эта стара грэгарыяцкія слова арамейскага паходжання) — месца, дзе быў укрыжаваны Ісус Хрыстос.

У перакладзе ж гэта вероніка частка чэрэпа або — у пераносным значэнні — пысяга гары, якія пагоркі звычайна завуцца і ў нас. Калі на гары ставіць храм, людзі падымаліся да яго, як Хрыстос — да Галгофы (Кальвары).

ПАДАНЫНІ ПРА КАЛЬВАРЫЮ

Ну і хоі ж магілі без паданінку?

Згодна першаму крыку на касцёле — гэта зберагеныя крыкі касцёлу Дамініканскі. Сам касцёл стаў пісунаснікам Палацу Эзубінскіх, узарваны ў 1950-х. прычыны ўстанавлены на плошчы помніка Сталіну.

А крыкі вернікі захавалі — і ў выніку з 1960-х. крыкі упрыгожваюць Кальварыйскую сінагогу.

Згодна з другім паданінем на Кальвары ёсьць свой прывід. Легенда пра Белую Панню Кальвары кажа: "У канцы XIX стагоддзя позна ўясеніе памерла маладая панінка. Пахаваць не варышилі, на Кальварыйскіх магілках. Паклалі ў трупу, адплі, замуравалі ў склепе. Але панінка не памерла, а заснупа лятаргічным снам. Прачучуясь, дзеўчына так і не змагла выбрацца з закалочанай труны і ў некутак загінула. З той пары не прывід у позніні пістанадзўскіх ноці цілагам стагоддзя блукіць па магілкам. Прывід зінік толькі пасля таго, як вакрады згузівалі склеп. Хаты дазвуть некаторыя падумачкі, што пуннець па магілкам, съязвіджаючы, што бачыў дзінную белую постасць, якая блукала на іншых магілках..."

ГІСТОРЫЯ МОГІЛКА

Пачынні пітніцы магілак пачаліся ў 1745 годзе. У ПДР на калекты сінагогі каліфету менскіх купцаў тады імінічнікі збудавалі пахавальня Кальвары — меморыяльны памінок Хрыстоваму пакуту. Магчыма, усе тады быў заснаваны першы дзвініцай касцёла, і гэта адбылося ў 1786 годзе, архітэктаром якога быў

Кальварыйскі сінагога

У 1808 годзе, укінуўшы закону Некар Гаской, блокі Янубінг Дадіка падрыхтавалі Кальварыйскі касцёл францисканцаў. У 1838 годзе менскія шкільцы дазвялі збудаваць на месцы драўлянага касцёла, галісійскім фундатарамі пісуні Гансі з Абрувонічы Параскеві. Новы спускаючыя касцёл Успенія Святога Крыжа, заснаваны ў 1843 годзе, стаў роўнаправіенным, гэта зімініца ў галісійскай місіонерскай ордэне, а групай касцёла стала касцёлістская група. Расійскі касцёл віцэ-архітэктар Аляксандар Дамінік, які падыяўляў паданінку пад касцёлам.

У 1868 годзе з пітніцы Альянсійскай гульвіні крам быў дазвялі

для прыему гуртків па-минскім касцёлам. Настаўнікі

пісуні Аляксандар Аляксандровіч, 1889—1998 годзе тут служыў

Аляксандар Завішанік, які зрабіў для упісаніння

на магілку

Аляксандар Аляксандровіч (01.11.1933—05.08.2001) — беларускі пісуні, драматург, художнік. Аляксандар Аляксандровіч — член Беларускага саюза пісуністаў, член Беларускага саюза мастакоў, член Беларускага саюза драматургаў і сцэнографаў. Аляксандар Аляксандровіч — аўтар п'ес «Дзядко», «Лялечка», «Лялечка-2», «Лялечка-3», «Лялечка-4», «Лялечка-5», «Лялечка-6», «Лялечка-7», «Лялечка-8», «Лялечка-9», «Лялечка-10», «Лялечка-11», «Лялечка-12», «Лялечка-13», «Лялечка-14», «Лялечка-15», «Лялечка-16», «Лялечка-17», «Лялечка-18», «Лялечка-19», «Лялечка-20», «Лялечка-21», «Лялечка-22», «Лялечка-23», «Лялечка-24», «Лялечка-25», «Лялечка-26», «Лялечка-27», «Лялечка-28», «Лялечка-29», «Лялечка-30», «Лялечка-31», «Лялечка-32», «Лялечка-33», «Лялечка-34», «Лялечка-35», «Лялечка-36», «Лялечка-37», «Лялечка-38», «Лялечка-39», «Лялечка-40», «Лялечка-41», «Лялечка-42», «Лялечка-43», «Лялечка-44», «Лялечка-45», «Лялечка-46», «Лялечка-47», «Лялечка-48», «Лялечка-49», «Лялечка-50», «Лялечка-51», «Лялечка-52», «Лялечка-53», «Лялечка-54», «Лялечка-55», «Лялечка-56», «Лялечка-57», «Лялечка-58», «Лялечка-59», «Лялечка-60», «Лялечка-61», «Лялечка-62», «Лялечка-63», «Лялечка-64», «Лялечка-65», «Лялечка-66», «Лялечка-67», «Лялечка-68», «Лялечка-69», «Лялечка-70», «Лялечка-71», «Лялечка-72», «Лялечка-73», «Лялечка-74», «Лялечка-75», «Лялечка-76», «Лялечка-77», «Лялечка-78», «Лялечка-79», «Лялечка-80», «Лялечка-81», «Лялечка-82», «Лялечка-83», «Лялечка-84», «Лялечка-85», «Лялечка-86», «Лялечка-87», «Лялечка-88», «Лялечка-89», «Лялечка-90», «Лялечка-91», «Лялечка-92», «Лялечка-93», «Лялечка-94», «Лялечка-95», «Лялечка-96», «Лялечка-97», «Лялечка-98», «Лялечка-99», «Лялечка-100», «Лялечка-101», «Лялечка-102», «Лялечка-103», «Лялечка-104», «Лялечка-105», «Лялечка-106», «Лялечка-107», «Лялечка-108», «Лялечка-109», «Лялечка-110», «Лялечка-111», «Лялечка-112», «Лялечка-113», «Лялечка-114», «Лялечка-115», «Лялечка-116», «Лялечка-117», «Лялечка-118», «Лялечка-119», «Лялечка-120», «Лялечка-121», «Лялечка-122», «Лялечка-123», «Лялечка-124», «Лялечка-125», «Лялечка-126», «Лялечка-127», «Лялечка-128», «Лялечка-129», «Лялечка-130», «Лялечка-131», «Лялечка-132», «Лялечка-133», «Лялечка-134», «Лялечка-135», «Лялечка-136», «Лялечка-137», «Лялечка-138», «Лялечка-139», «Лялечка-140», «Лялечка-141», «Лялечка-142», «Лялечка-143», «Лялечка-144», «Лялечка-145», «Лялечка-146», «Лялечка-147», «Лялечка-148», «Лялечка-149», «Лялечка-150», «Лялечка-151», «Лялечка-152», «Лялечка-153», «Лялечка-154», «Лялечка-155», «Лялечка-156», «Лялечка-157», «Лялечка-158», «Лялечка-159», «Лялечка-160», «Лялечка-161», «Лялечка-162», «Лялечка-163», «Лялечка-164», «Лялечка-165», «Лялечка-166», «Лялечка-167», «Лялечка-168», «Лялечка-169», «Лялечка-170», «Лялечка-171», «Лялечка-172», «Лялечка-173», «Лялечка-174», «Лялечка-175», «Лялечка-176», «Лялечка-177», «Лялечка-178», «Лялечка-179», «Лялечка-180», «Лялечка-181», «Лялечка-182», «Лялечка-183», «Лялечка-184», «Лялечка-185», «Лялечка-186», «Лялечка-187», «Лялечка-188», «Лялечка-189», «Лялечка-190», «Лялечка-191», «Лялечка-192», «Лялечка-193», «Лялечка-194», «Лялечка-195», «Лялечка-196», «Лялечка-197», «Лялечка-198», «Лялечка-199», «Лялечка-200», «Лялечка-201», «Лялечка-202», «Лялечка-203», «Лялечка-204», «Лялечка-205», «Лялечка-206», «Лялечка-207», «Лялечка-208», «Лялечка-209», «Лялечка-210», «Лялечка-211», «Лялечка-212», «Лялечка-213», «Лялечка-214», «Лялечка-215», «Лялечка-216», «Лялечка-217», «Лялечка-218», «Лялечка-219», «Лялечка-220», «Лялечка-221», «Лялечка-222», «Лялечка-223», «Лялечка-224», «Лялечка-225», «Лялечка-226», «Лялечка-227», «Лялечка-228», «Лялечка-229», «Лялечка-230», «Лялечка-231», «Лялечка-232», «Лялечка-233», «Лялечка-234», «Лялечка-235», «Лялечка-236», «Лялечка-237», «Лялечка-238», «Лялечка-239», «Лялечка-240», «Лялечка-241», «Лялечка-242», «Лялечка-243», «Лялечка-244», «Лялечка-245», «Лялечка-246», «Лялечка-247», «Лялечка-248», «Лялечка-249», «Лялечка-250», «Лялечка-251», «Лялечка-252», «Лялечка-253», «Лялечка-254», «Лялечка-255», «Лялечка-256», «Лялечка-257», «Лялечка-258», «Лялечка-259», «Лялечка-260», «Лялечка-261», «Лялечка-262», «Лялечка-263», «Лялечка-264», «Лялечка-265», «Лялечка-266», «Лялечка-267», «Лялечка-268», «Лялечка-269», «Лялечка-270», «Лялечка-271», «Лялечка-272», «Лялечка-273», «Лялечка-274», «Лялечка-275», «Лялечка-276», «Лялечка-277», «Лялечка-278», «Лялечка-279», «Лялечка-280», «Лялечка-281», «Лялечка-282», «Лялечка-283», «Лялечка-284», «Лялечка-285», «Лялечка-286», «Лялечка-287», «Лялечка-288», «Лялечка-289», «Лялечка-290», «Лялечка-291», «Лялечка-292», «Лялечка-293», «Лялечка-294», «Лялечка-295», «Лялечка-296», «Лялечка-297», «Лялечка-298», «Лялечка-299», «Лялечка-300», «Лялечка-301», «Лялечка-302», «Лялечка-303», «Лялечка-304», «Лялечка-305», «Лялечка-306», «Лялечка-307», «Лялечка-308», «Лялечка-309», «Лялечка-310», «Лялечка-311», «Лялечка-312», «Лялечка-313», «Лялечка-314», «Лялечка-315», «Лялечка-316», «Лялечка-317», «Лялечка-318», «Лялечка-319», «Лялечка-320», «Лялечка-321», «Лялечка-322», «Лялечка-323», «Лялечка-324», «Лялечка-325», «Лялечка-326», «Лялечка-327», «Лялечка-328», «Лялечка-329», «Лялечка-330», «Лялечка-331», «Лялечка-332», «Лялечка-333», «Лялечка-334», «Лялечка-335», «Лялечка-336», «Лялечка-337», «Лялечка-338», «Лялечка-339», «Лялечка-340», «Лялечка-341», «Лялечка-342», «Лялечка-343», «Лялечка-344», «Лялечка-345», «Лялечка-346», «Лялечка-347», «Лялечка-348», «Лялечка-349», «Лялечка-350», «Лялечка-351», «Лялечка-352», «Лялечка-353», «Лялечка-354», «Лялечка-355», «Лялечка-356», «Лялечка-357», «Лялечка-358», «Лялечка-359», «Лялечка-360», «Лялечка-361», «Лялечка-362», «Лялечка-363», «Лялечка-364», «Лялечка-365», «Лялечка-366», «Лялечка-367», «Лялечка-368», «Лялечка-369», «Лялечка-370», «Лялечка-371», «Лялечка-372», «Лялечка-373», «Лялечка-374», «Лялечка-375», «Лялечка-376», «Лялечка-377», «Лялечка-378», «Лялечка-379», «Лялечка-380», «Лялечка-381», «Лялечка-382», «Лялечка-383», «Лялечка-384», «Лялечка-385», «Лялечка-386», «Лялечка-387», «Лялечка-388», «Лялечка-389», «Лялечка-390», «Лялечка-391», «Лялечка-392», «Лялечка-393», «Лялечка-394», «Лялечка-395», «Лялечка-396», «Лялечка-397», «Лялечка-398», «Лялечка-399», «Лялечка-400», «Лялечка-401», «Лялечка-402», «Лялечка-403», «Лялечка-404», «Лялечка-405», «Лялечка-406», «Лялечка-407», «Лялечка-408», «Лялечка-409», «Лялечка-410», «Лялечка-411», «Лялечка-412», «Лялечка-413», «Лялечка-414», «Лялечка-415», «Лялечка-416», «Лялечка-417», «Лялечка-418», «Лялечка-419», «Лялечка-420», «Лялечка-421», «Лялечка-422», «Лялечка-423», «Лялечка-424», «Лялечка-425», «Лялечка-426», «Лялечка-427», «Лялечка-428», «Лялечка-429», «Лялечка-430», «Лялечка-431», «Лялечка-432», «Лялечка-433», «Лялечка-434», «Лялечка-435», «Лялечка-436», «Лялечка-437», «Лялечка-438», «Лялечка-439», «Лялечка-440», «Лялечка-441», «Лялечка-442», «Лялечка-443», «Лялечка-444», «Лялечка-445», «Лялечка-446», «Лялечка-447», «Лялечка-448», «Лялечка-449», «Лялечка-450», «Лялечка-451», «Лялечка-452», «Лялечка-453», «Лялечка-454», «Лялечка-455», «Лялечка-456», «Лялечка-457», «Лялечка-458», «Лялечка-459», «Лялечка-460», «Лялечка-461», «Лялечка-462», «Лялечка-463», «Лялечка-464», «Лялечка-465», «Лялечка-466», «Лялечка-467», «Лялечка-468», «Лялечка-469», «Лялечка-470», «Лялечка-471», «Лялечка-472», «Лялечка-473», «Лялечка-474», «Лялечка-475», «Лялечка-476», «Лялечка-477», «Лялечка-478», «Лялечка-479», «Лялечка-480», «Лялечка-481», «Лялечка-482», «Лялечка-483», «Лялечка-484», «Лялечка-485», «Лялечка-486», «Лялечка-487», «Лялечка-488», «Лялечка-489», «Лялечка-490», «Лялечка-491», «Лялечка-492», «Лялечка-493», «Лялечка-494», «Лялечка-495», «Лялечка-496», «Лялечка-497», «Лялечка-498», «Лялечка-499», «Лялечка-500», «Лялечка-501», «Лялечка-502», «Лялечка-503», «Лялечка-504», «Лялечка-505», «Лялечка-506», «Лялечка-507», «Лялечка-508», «Лялечка-509», «Лялечка-510», «Лялеч

Леанід Лаўрэш

Стыль функцыяналізму ў Лідзе да 1939 г.

У нашым горадзе з 1930 г. захаваліся некалькі цудоўных будынкаў у стылі функцыяналізму.

Функцыяналізм як архітэктурны стыль паўстаў напачатку XX ст. як адзін з асноўных элементаў больш агульнага мадэрнізму. Паварот да мадэрнізму ўзнік у літаратурных пошуках, у зноходках жывапісу, у першых аўтамабільных пробках, у авіяцыі, радыё, жалезабетоне і сталі, у кашмарах Першай Сусветнай і рэвалюцыйях як новае разуменне матэрыяльнага свету і адбўся ў архітэктуры самым зыркім і рапучым чынам.

Асновай ідэалогіі функцыяналізму ў архітэктуры стала стварэнне самымі сучаснымі спосабамі і канструкціямі такіх формаў, якія павінны забяспечыць найлепшыя функцыянаванне аб'екта, пры тым усё заўлішнє адкідалася. Працэсы, дзеля рэалізацыі якіх пабудаваны будынкі, раён ці нават горад павінны атрымаць найболей зручную і тэхналагічную абалонку ці матэрыяльную базу. "Форма павінна адпавядаць функцыі" - вось лозунг функцыяналізму.

Асноўным ідэалагічным і практичным цэнтрам функцыяналізму стаў творчы цэнтр "Баўхаўз" (праектна-даследчы цэнтр дызайну) у Німеччыне, пачынаючы з 1920 гг. тут вядуца тэарэтычны даследванне і прыкладное проектированне. Стваральнік і кіраўнік Баўхаўза, найбуйнейшая постаяць функцыяналізму Вальтар Грапіюс (Gropius, Walter, 1883-1969) быў аўтарам шматлікіх помнікаў гэтага рэвалюцыйнага стылю. Класічны прыклад гэтага кірунку - будынак самага "Баўхаўса" ў Десау (Bauhaus, Dessau) архітэктара В. Грапіюса, пабудаваны ў 1925-26 гг.

Французскі архітэктар Ле Корбюзье, адзін з найбольш вядомых творцаў функцыяналізму, унёс галоўны ўнёсак у тэорыю і практику гэтага стылю. Яго ідэі ў горадабудаўніцтве, у тэорыі масавага індустрыяльнага жытла, рэалізаваны ў будынках і праектах і дагэтуль актуальныя. Гэты сапраўдны вілікі архітэктар сучаснікі напоўніў тэорыю функцыяналізму ідэалагічна і практична, яго знакамітыя прынцыпы пабудовы масавага інду-

stryяльнага жылога дома (дом на апорах, плоскі дах-сад, стужка ашкленне і г.д.) выкарыстоўваюцца і сёння.

Функцыяналізм патрабаваў строгай адпаведнасці формы будынка яго функцыям і адмове ад усяго, што не патрэбна для ўжытку. Архітэктурныя формы павінны быті адпавядзца будаўнічым канструкцыям і матэрыялам. Па-новаму выбудоўвалася мастацкая выява архітэктурнага твора. З эстэтычнага пункта гледжання новая архітэктура, пазбаўленая ўпрыгожваніцкіх празмернасцяў, павінна была ўспрымацца чалавекам падчас руху ў ёй і вакол яе (адзінства прасторы і часу). Ідэолагія новай архітэктуры прадугледжвалі стварэнне ўмоў для зручнага і хуткага перасоўвання людзей у архітэктурна-прасторовым асяроддзі. Унутраная прастора памяшкання становілася дынамічнай, як бы "перацякала", "вольна пералівалася з інтэр'еру ў інтэр'ер". Значнае зашкленне стварала магчымасць яднання чалавека з вакольнай прыродай. Сэнс функцыяналізму ў лаканічнай і еснай пабудове. Характэрны для функцыяналізму архітэктурныя формы - плоскія дахі, буйныя плоскасці шкла, поўная адсутнасць таго, што канструктыўна не патрэбна.

З канца 1920-х гг. архітэктурны стыль функцыяналізму з'явіўся і ў Цэнтральнай Еўропе. У нашым горадзе захаваліся некалькі цудоўных узоруў гэтага стылю. А зарас трох з гісторыі будаўніцтва і напачатку эксплуатацыі гэтых будынкаў ў Лідзе.

Будынак лідской пошты

Сапраўднай пярлінай функцыяналізму ў нашым горадзе з'яўляецца будынак пошты. У сярэдзіне 1930-х гг. паштовая гмахі ў стылі функцыяналізму так сама былі пабудаваны ў Гданіску, Быдгашчы, у заходненімеаніскім Луцку і захаднебеларускім Лідзе. Паштовая будынкі ў Быдгашчы і Луцку - родныя браты лідскага, але не глядзячы на тое, што гэтыя гарады ў той час як і ціпер мелі большую колькасць насельніцтва чым Ліда, лідская пошта ўсе ж большая па памерах і прыгажэйшая. Цікава,

аднак, што згодна з гарадской легендай, будынак пошты ў Быдгашчы як ў і Лідзе як быццам будаваўся па праекту англійскіх архітэктараў, пра англійскага архітэктара лідской пошты піша і Леў Коласаў. (Пошта ў Лідзе // Лідскі летапісец №3-4 (27-28) -2004. С. 46.)

На жаль да гэтага часу мне не ўдалося знайсці апісанне архітэктурнага праекту і выявіць прозвішча архітэктара, які праектаваў нашу пошту і падарыў нам, можа, самы стылёвы будынак у горадзе. Неаднаразова чуў ад адмыслоўцаў што гэты прыгожы будынак з стылём кратамі на вокнах лёгка уяўіць сабе на самай фешэнбелай вуліцы єўрапейскага горада. Нават больш позняя мазаіка знутры перакрытай зверху светлавымі вонкамі аперацийнай залы, арганічна ўпісалася ў інтэр'ер будынка. І самае галоўнае - нікія рамонты не сапсавалі гмах лідской пошты.

Першое паведамленне пра пачатак будаўніцтва новай лідской пошты я знайшоў у жнівеньскім нумары 1936 г. газеты "Кур'ер Віленскі", у гэтым нумары Дырэकцыя Пошты і Тэлеграфаў Віленскай акругі абвясціла публічныя таргі на будаўніцтва гмаха лідской пошты, а праз некалькі месяцаў, у снежні 1936 г., тая ж Дырэкцыя абвясціла таргі на выкананне работ па мантажы сістэмы цэнтральнага асяплення, каналізацыі і водаправоду.

У студзеньскім нумары 1937 г. газеты "Кур'ер Віленскі" ў найцікавейшым артыкуле "Ліда - горад вялікіх мажлівасцей" пісаў: "Выган - участак горада зарослы хмызняком і забалочаны зараз хутка забудоўваецца. Яшчэ ў 1920 гг. тут у багне танула жывёла, якую выводзілі сюды пасвіца, а тых людзей, якія хацелі праісці напрасткі, чацаў такі ж лёс.

Аднак пасля ўрэгулявання рэчкі і меліарацыі балота тут была набудавана калонія домоў для дзяржжасців чыноўнікаў, паўсталі прыгожыя гмахі школы і гімназіі, пачалася будаўніцтва найвялікшага ў Навагрудскім ваяводстве стадыёна плошчай 3,85 га з бегавай дарожкай працягласцю ў 500 м., пачалася будаўніцтва прыгожага будынка пошты агульным аб'ёмам 10 000 м³, якак будзе пасучаснаму абсталявана. Сюды ж плануеца перанесці гарадскі рынак".

Праз некалькі месяцаў віленская прэса зноў паведаміла, што ў 1936 г. пачалася будаўніцтва гмаха новай пошты ў Лідзе. Будоўлю планавалася закончыць у 1937-38 г. Да 1937 г. ужо былі пабудаваныя два паштовыя гмахі ў Вільні, пачалася будаўніцтва новай пошты ў Баранавічах агульным аб'ёмам 13 000 м³, планавалася новая будынкі пошты ў Гроддзе, Друскеніках, Шчучыні, Гарадзе, Клецку і Маладзечне.

Ажыўленне ў эканоміцы, якое назіралася ў другой

Пошта ў Быдгашчы

Пошта ў Луцку (NAC)

Пошта ў Лідзе, пярэдні фасад

Пошта ў Лідзе, выгляд з тылу

палове 1930 г. спрыяла развіццю телефонных сетак на Лідчыне. За 1937 г. колькасць тэлефонных абнентаў на Лідчыне вырасла на 1/5 і дасягнула колькасці ў 218 абнентаў. Штомесячны грашовы абарот лідскіх телефоністў дасягнуў 10 000 зл., усе пашкоджанні на лініі рамантаваліся не болей

чым за 4 гадзіны, на тэлефоннай станцыі працавала 6 высокакваліфікованых тэлефаністак.

У красавіку 1937 г. зачызык будоўлі - Дырэкцыя Пошты і Тэлеграфаў ў Лідзе атрымала 5 аўтамабіляў маркі "Польскі фіят". Ціпер конны воз для дасцяжкі пошты будзе служыць толькі там, дзе аўтамабіль не зможа праехаць".

(Працяг у наст. нум.)

Будынак "Баўхаўса" ў Десау (Bauhaus, Dessau) архітэктара В. Грапіюса пабудаваны ў 1925-26 гг.

рухаеща наперад. У траўні 1937 г. паведамлялася, што "у найбліжэйшыя месяцы ў новым раёне горада будзе гімназія паўстане другі гмах коштам больш за мільён злотых (першы мільённі гэта будынак гімназіі - Л.П.). Тут будзе лістравая пошта, тэлеграф і тэлефон. У памяшканнях вышэй ад першага паверха размесціца персанал лістравой пошты, адзелаў тэлеграфа і тэлефона, кіраўнікоў гэтых аддзелаў". У tym жа артыкуле паведамлялася, што гарадскія ўлады арганізавалі покулу адзіны гарадскі парк у цэнтры горада на плошчы Славы. На плошчы сад, у якім стаіць помнік Незалежнасці, засаджаны кветкамі і выгараджаны частковая плотам, а частковая кустамі. Так сама некалькі тыдняў таму старавіні Фонда Працы вуліцы Школьная (Кірава), 11 Лістапада (7 Лістапада) і Каліёвая (Труханава) атрымалі новыя дарожнія пакрыцці, ходнікі і газоны. Такі ж працы пачаліся па вуліцах Перацкага, Пілсудскага (Чапаева), генерала Бярнацкага. Па вуліцы Школьнай, улічваючы будынак пошты, гарадскія ўлады арганізувалі работы па мантажы каналізацыі. Для гэтага быў выкапаны роў даўжынёй у 25 метраў на зямлі, якая належала яўрэйскай грамадзе горада, і ў якой нікто не прасіў дазволу. З-за пратэсту яўрэйскай грамады, работы на нейкі час былі прыпынены.

Ужо ў каstryчніку 1937 г. корпус гмаха пошты быў зроблены "пад дах" і пакрыты. Узімку планавалі пачаць унутраныя работы, таму частковая адкрыццё новай пошты магло адбыцца яшчэ ўвесну 1938 г. Але будаўнічыя працы застрымліваліся.

Адначасова з будаўніцтвам пошты замест старых ліній сувязі на слупах, будаваліся новыя, падземныя кабельныя лініі сувязі. При пракладцы тэлефонных кабелей ў новай пошты па вуліцы Міцкевіча, у 1937 г. тут знайдзены парэшткі XVIII ст. "лідскіх месціцаў, якія былі пахаваны на могілках пры ўніяцкай царкве, якая згарэла ў першай палове XVIII ст. .... Потым праваслаўныя святыя прадалі пляц быўх магілак кляні царквы пад участкі для будаўніцтва і тут былі пабудаваныя дробныя крамы". Праз месяц: "Ліда будзе падземны тэлефонныя кабелі. Як і ў вялікіх гарадах, у Лідзе зачыдаючыя трубы для пракладкі тэлефонных сетак. Гэтыя работы выконваюцца на галоўных вуліцах горада".

Бліжэй да заканчэння будаўніцтва гмаха, у траўні 1938 г. лідскія паштавікі пачалі атрымліваць новую тэхніку: "Матарызация пошты. Управа пошты і тэлеграфу ў Лідзе атрымала 5 аўтамабіляў маркі "Польскі фіят". Ціпер конны воз для дасцяжкі пошты будзе служыць толькі там, дзе аўтамабіль не зможа праехаць".

Чарнобыльская катастрофа і Мікалай Слюнькоў

(Працяг. Пачатак у папярэдніх нумарах.)

Усё павольней рэдзяцца слова:

- Документаў, закона-паларажэнняў нават на завод справы не знайшлі, не нашк网络传播, не тое, каб аформіць для судовых пасяджэнняў. Раённых, тым болей рэспубліканскіх.

ЧАЭСная бядда стала нечаканай, балочай і гарэтнай для нізу і вярхоў, механізатора і міністра.

Невялікі перапынак. Размова тычыцца не толькі красавіцага выбуху 1986 года. Мікалай Мікітавіч паўторна аргументуе, чаму ў яго прынцыпова адмоўная адносіна да большасці інтэрв'ю, мемуараў. Аўтары ўсіх мемуараў павірхоньца, пішуць пра сябе, не пра час.

- Пісаць патрэбна найперш пра час, грамадства, праўдзіва ўсё падаваць, - роўна ліецца прыемны акрэслены голас. - Пісьменнік і журналісты павінны быць надта адказнымі людзьмі. У кожнага свая праўда, гэта правильна, можна зразумець. На тое ён і пісьменнік, каб мець уласную думку, але нельга адрываша ад эпохі, з разу на раз паўтараць агульшчыну, пашляціну, а то і безадказную выдумаль.

Слюнькоў прынцыпова не чытае цяперашніх мемуараў, не бачыць у іх праўды жыцця і эпохі, гісторычнага аналізу, без чаго кошт успамінаў нуялы. Гісторычны аналіз патрабуе яснай аргументацыі, дакументальных фактаў. Нават калі мемуарыст выкладае цікавыя факты, разважае, а няма філософскай муроўкі, няма харкатарапаў, тыпаў, думкі над выказаным/навыказаным, не патрабуе ад чытгача ўглядвання ў міжрадкоў - такія мемуары ў прынцыпе не цікавіць М. М. Слюнькову. Маўчы аўтар, не выступай, а калі ўзяўся, будзь прафесіяналам. Пачаткоўства і рамесніцтва яго не цікавіць.

Ён можа падзяліць думку/ідэю аўтара ці не, аднак бачыць як падгандлецца матэрыял і факт пад зададзенасць; такое пісьменніцтва на мяжы выдумкі, складання, фантазіі. Менавіта таму Слюнькоў будзе лепей знаёміца з інфармацыйнасцю тэлевізара, чым з творамі раманіста або так званага папулярнага.

Калі М. М. Слюнькоў быў генеральнім дырэктарам на МТЗ, амаль год на пасяджэнні і сходы ў дырэктара, галоўнага інжынера, цхаваў, прафсанізныя, прыходзіў беларускі пісьменнік, ягоны зямляк. Запэўніваў, жыць завода апіша строга аўтэктуюна. Выйшла книга. Проблемы завода пераходзілі, павярхоніцтва ва ўсім. Генеральны дырэктар паводле волі аўтара меў каҳанку, разышоўся з жонкай. Не праста выдумка, хлусня. Аўтар вінавата патлумачваўся потым: маўляў, жанр рамана вымагае ад галоўнага героя левых паваротаў.

- Дабральная разумная

мая Ліда Паўлаўна, царства нябеснае, залаты чалавек і памочніца, успрыняла аўтарскі валюнтарызм аплявухаю - мне, ёй, сям'і. Ну як пасля гэтага ацэнваць такую пісьменніцкую беларускую хлусню, - добры твар маркотнее, губы перасмыкаюцца.

Наймалая ўзгадка пра даўнюю пісьменніцкую падлянку выводзяць з сябе пенсіянеру.

- Калі аўтар прафесіянальны, нават алгічны, каструбаваты, але праўдзівы, тым лепши вынік - для яго, літаратуры, краіны. Яму болей ветраць. Як Распушні. Сістэмны аналіз патрабуеца ўсюды. Як прауда.

Цікаўлюся, ці пераво-нівяноўца яны з тым менскім пісьменнікам, Міколам, як было раней паміж сям'ямі.

- Яму - сорамна, мы не бачым сэнсу.

Мікалай Мікітавіч памаўчай, паволі пераходзім на хваробы. У яго німа адной ныркі. Перанес чатыры аперациі, трывалі падагральным наркозам. Ананалогія так проста не здаецца.

- Часам прыйду на кухню і думаю, чаго прыйшоў.

Сарамлівую выбачальную ўсмешку гаспадара занадта добра разумею:

- У мене гэтаксама бывае, - признаюся. Нітка ўзаемаразумення мацней ўлекваеца паміж намі.

- Бывае сяджу і, грэх прызнацца, забываю, як унукава завуць. - Маўчанне завісае не надоўга. - З Вамі зневесе гарвару лёгка, бо чарнобыльскае ўсё прайшло скрэз душу, рэжа сэрца, а сам ўсё адно напружваюся. Разважаю, баюся, хоць бы думка не перарвалася.

Гаспадар кватэры ідзе да кніжнай паліцы, бярэ книгу А.І. Варатнікова "А было это так", чытае падкрэсленіе адрыўкі з яе, цэплю подпіс.

- Разбурана канструкцыя, значыць, будынак, а гэта не заўжды закрануты рэактар.

Радыяактыўнасцю ў першых паведамленнях амаль не пахла.

Дырэктар ЧАЭС Бруханаў не ведаў, мы тым болей.

Кіруеца да стала, два-тры разы прысупынваеца, сцішана эхае, рукамі крате жывог, гладзіць. Па-воль-ненька ўсаджваеца за стол.

- Пра аварыю Рыжкоў стала вядома ўранку 26 кра-савіка. У 12.00, у нядзелю, стварылі Аператарыўную группу, узначаліў яе наступерак Гарбачову сам Рыжкоў, склалі Урадавую камісію - для разбору сітуацыі і рагшэння: каму што рабіць, для аказання дапамогі, з каго пытаць. Пра радыяактыўнасць ніхто дакладна нічога не цяміў, і пажарнікі не ведалі. Ніхто ў краіне пра яе нічога толкам не ведаў, - забівае таўсцячыца цвікі ў прастору сціхі голас хворага.

Некалькі хвілін у пакой размова пра першыя чарнобыльскія дні ў Менску. Хто каму званіў, куды ездзіў, як стала зона высялення не здесяць, пятнаццаць, нават дванаццаць, кіла-

метраў, а трышаць. Другога мая спечыялісты схіляліся на зону ад сілы на дваццаць кіламетраў, Урадавая камісія таксама. Мікалай Іванавіч Рыжкоў, дабрак і прамалінейнік, пашантаваўся з акадэмікам Лягасавым.

Адкрыў сумесныя агульныя пасяджэнні ў Чарнобылі. Дэбатавалі, рашалі цэлы дзень. Увечары Рыжкоў: "Усё агаворана, усе ведаюць галоўныя праблемы катастроfy. Патрэбна тэрмінова ратаваць людзей. Асобныя навукоўцы прапануюць зону высялення пятнаццаць кіламетраў, некаторыя дваццаць. Акадэмік Лягасаў - трышаць кіламетраў. Праланую раашэнне: зона высялення трышаць кіламетраў. (Рыжкоў падняў руку). Хто супраць? - Ніяма. - Хто устрымайцца? Галасуем. Нікога ніяма. Раашэнне прынята, зона трышаць кіламетраў".

- Рыжкоў тады прыняў вялікое раашэнне. Мноства людзей трах рэспублік ацалела. - Свая галава з велікаватай раздзімай плямай злева пахітваецца на знак адабрэння. - Magu дзесяць тамоў добра галасуецца ці прадыставаецца пра Савецкую уладу. I пяць тамоў пра недахопы. Нікому такое не патрэбна.

Тупае да кніжнай паліцы, бярэ книгу M. I. Ryzkova "Десять лет великих потрясений", сходу знаходзіцца даўно падкрэсленія рознымі чарніламі радкі, пераказава. Нічога не пытаю, ён сам выдае:

- Ні адзін следы не зможа папракнучы Слюнькова - я нешта ведаў, мог прадухіліць і не зрабіў, штосьці мог паправіць і не варухнуўся. Такога не было, ніяма, папрокоў не будзе.

Размова блізіцца да за-вяршэння. Выказаваў здагадку, калі б Мікалай Мікітавіч кіраваў Беларусью ў пераломны момант, як Бразаўскас у Літве і Краўчук на Украіне, Беларусь мякчай бы ўпісалася ў новае жыццё. Сутрасення і страгаў назнала б нащмат меней. Выпадковыя людзі, а то і проста тупакі не ўсплылі пенаю ў міністэрствах, Урадзе, дэпутатах.

Зацвярдзелая постаць субъесцідника не зрухнецца. Ва ўсім, жэстах, выхілцах, згода з вывадам.

- У нас "Пагоня" з 1270 года. Мы ўласную гісторычнасць у многім аддалі жамайтам і аўкштатам, якія ўсё часы наўпісывасці і гарадоў не мелі... Праз чатыры стагоддзі слу-жыць у войска іх не бралі.

- Дамовіліся, палітычныя пытанні не чапаць.

- Старажытнасць не палітыка, не сучаснасць. Яна не пльве пад палітыку.

- Справа не ў "Пагоні". Калі народ, кіраўнікі і дзяржава не маюць карэння ў глыбіні часу, у стагоддзях, іх меней це-ниль у свеце. Такія народы самі зжываюць сябе. Непаўнацэн-ныя.

- Значыць...

- Значыць, Вы не са-цежылі. Мы дамовіліся палітыкі не тычыцца.

Паважанага Аляксандра Рыгоравіча Лукашэнкі не абміркоўва. Хваліць ёсць шмат за што. Хоць бы за сённяшнія цвёрдзяя заявы: незалежнасць Беларусі ніколі не здадзім, ніякіх федэрэцыяў, канфедэрэ-цыяў. Дарэчы, ведаеце Вы ці не, у свой час ён прапаноўваў міністэрстваў:

- I?

- Я адмовіўся. Былі прычыны. - Разумеава. - Ад чарнобыльскай тэматыкі мы аддаліся. - Зноў разумеава. - Так было, ёсць і будзе ва ўсіх народоў, старажытнасць цэн-ніць.

Гербы, штандары, сця-гі з'явіліся не для ўславы князя ці пахваленства дружыны - для абароны воінаў, племені, наро-да. Сусед ваюе з суседам, як брат з братам, зброя і вонкава-тика адна-друга.

Гербы, штандары, сця-гі з'явіліся не для ўславы князя ці пахваленства дружыны - для абароны воінаў, племені, наро-да. Сусед ваюе з суседам, як брат з братам, зброя і вонкава-тика адна-друга.

Гербы, штандары, сця-гі з'явіліся не для ўславы князя ці пахваленства дружыны - для абароны воінаў, племені, наро-да. Сусед ваюе з суседам, як брат з братам, зброя і вонкава-тика адна-друга.

Гербы, штандары, сця-гі з'явіліся не для ўславы князя ці пахваленства дружыны - для абароны воінаў, племені, наро-да. Сусед ваюе з суседам, як брат з братам, зброя і вонкава-тика адна-друга.

Гербы, штандары, сця-гі з'явіліся не для ўславы князя ці пахваленства дружыны - для абароны воінаў, племені, наро-да. Сусед ваюе з суседам, як брат з братам, зброя і вонкава-тика адна-друга.

Гербы, штандары, сця-гі з'явіліся не для ўславы князя ці пахваленства дружыны - для абароны воінаў, племені, наро-да. Сусед ваюе з суседам, як брат з братам, зброя і вонкава-тика адна-друга.

Гербы, штандары, сця-гі з'явіліся не для ўславы князя ці пахваленства дружыны - для абароны воінаў, племені, наро-да. Сусед ваюе з суседам, як брат з братам, зброя і вонкава-тика адна-друга.

Гербы, штандары, сця-гі з'явіліся не для ўславы князя ці пахваленства дружыны - для абароны воінаў, племені, наро-да. Сусед ваюе з суседам, як брат з братам, зброя і вонкава-тика адна-друга.

Гербы, штандары, сця-гі з'явіліся не для ўславы князя ці пахваленства дружыны - для абароны воінаў, племені, наро-да. Сусед ваюе з суседам, як брат з братам, зброя і вонкава-тика адна-друга.

Гербы, штандары, сця-гі з'явіліся не для ўславы князя ці пахваленства дружыны - для абароны воінаў, племені, наро-да. Сусед ваюе з суседам, як брат з братам, зброя і вонкава-тика адна-друга.

Гербы, штандары, сця-гі з'явіліся не для ўславы князя ці пахваленства дружыны - для абароны воінаў, племені, наро-да. Сусед ваюе з суседам, як брат з братам, зброя і вонкава-тика адна-друга.

Гербы, штандары, сця-гі з'явіліся не для ўславы князя ці пахваленства дружыны - для абароны воінаў, племені, наро-да. Сусед ваюе з суседам, як брат з братам, зброя і вонкава-тика адна-друга.

Гербы, штандары, сця-гі з'явіліся не для ўславы князя ці пахваленства дружыны - для абароны воінаў, племені, наро-да. Сусед ваюе з суседам, як брат з братам, зброя і вонкава-тика адна-друга.

Гербы, штандары, сця-гі з'явіліся не для ўславы князя ці пахваленства дружыны - для абароны воінаў, племені, наро-да. Сусед ваюе з суседам, як брат з братам, зброя і вон

Кукавала Зязюля ў ... Талачынскім лесе

Да 160-годдзя Тарэзы Гардзялкоўской, перакладчыцы, выдаўца, падарожніцы, арганізатора разам з сынам Канстанцінам беларускай школы, настаўнікам якой з'яўляўся
Канстанцін Міцкевіч (Якуб Колас)

Ні ў росквіце бэзу,
Ні ў коловым гудзе
Айчына Тарэзу
Вавек не забудзе.
Алесь Корнэу.

Заранка Талачына.

Няхай даруе мой любы
класік - паэт Янка Купала (Іван
Дамінікавіч Луцэвіч), што я пад
загаловак крышачку пераўва-
собіў для сваіх патрэб яго слав-
утыя радкі з найдзвісней-
шага верша "Алеся", апублі-
каванага ім у 1935 годзе.

Як вядома, Тарэза Гар-
дзялкоўская друкавалася пад
літаратурным псеўданімам **Зя-
зюля**. У сваім асяродку, калі
шчыра гаварыць, яна адчуvala
сябе сапраўдным зязольчы-
ным дзіцем - падкідышам. І ўсю
свую красу, сілу, моц, здольна-
сці і гроши разам са сваім сы-
нам Канстанцінам яна аддавала
беларускаму люду. Разам з ім,
з развіццём яго самасвядомасці
яна аслабяналася ад векавеч-
ных пакут за тое, што рабіў з
падняволенымі яе род. І гэтым
яна ўвайшла ва ўдзячную па-
мяць сваіх сучаснікаў і нас, хто
зэрне за зернем збірае звесткі
пра яе асобу - гэта першы яе
біёграф Янка Саламевіч, выда-
тнік друку Беларусі Міхась
Маліноўскі, ганаровы грамадзянін Талачынскага раёна,
энцыклапедыст роднага краю,
літаратар, кінааператар, фота-
мастак, краязнавец Анатоль
Шнайдар, вучоны, літаратура-
знатнік, гісторык Віталь Ска-
лабан!

Калі вестка аб смерці
Тарэзы Гардзялкоўской, якая
доўга блукала, бо яна памерла
за межамі нашай Бацькаўш-
чыны ў 1933 г., дайшла да Янкі
Купалы, дык самі сабою нара-
дзіліся гэтыя радкі:

Кукавала зязюля
У зялёным лесе...

Такім чынам наш кла-
сік літаратуры зашыфраваў,
закадзіраваў, як мне здаецца,
здабыткі творцы Тарэзы Гар-
дзялкоўской на ніве Адраджэння Айчыны. Яна з ашвар-
ніцкага асяродку. Толькі ліча-
ныя адзінкі такіх, як яна, узвы-
сіліся да свайго народа. Сядзі-
іх мне карціць стаць на калені і
перад магнаткай Магдаленай
Радзівіл...

Заахвоціла да гэтага
вялікага служэння свайму на-
роду пані Тарэза і свайго сына
Канстанціна Антонавіча Гар-
дзялкоўскую. Як і маци, ён быў
улюблёны ў беларускую кра-

су, гукі і літары роднай мовы.
У архівах "Нашай Нівы" захава-
ўся яго ліст:

"Паважаемый пане
редактар!"

Ізноў буду прасіць по-
могчы мне ўзяць вучыцеля да
маёй школы. Летась надто
кепска вышла, што дэти не
вучыліся беларускаму языку.
Калі найдите охотніка, дык
прысылайце яго да першага
октября. Варункі мае ведаць
- 35 рублёў у месяц: науки 6-7
месяцаў (да 1-га мая), харча-
ванне апрош гэтага. Як жа Вы
живіте, чи троха очухаліся.
Дужо жалею, што не могу
цяпер пачаць у Польшчы поді-
воваться на беларускі тэатр,
особліво, што думаў я просьціц
іх прыехаць сюды ў Магілёў-
ічыну.

Ну, ужо не буду более
Вам докучачь і занімаць час
своім пісаніем.

Жывіте здаровы, кла-
няюся Вам, Ваш К. Гардзял-
коўскі.

Пяреволочня через Ко-
ханово.

22/IX 10".

(Ліст даеца ў арфагра-
фії К. Гардзялкоўскага. - M.U.).

А настаўнікам, якога
паслала рэдакцыя "Нашай Ні-
вы" на гэтую просьбу, як ні
дзіўна, аказаўся сам Канстанцін
Міхайлавіч Міцкевіч (Якуб
Колас), які праславіў і вёску
Сані, і сам Талачынскі край.
Але пра тое ўжо пісалася, а мы
вяртаемся да самой Тарэзы Гар-
дзялкоўской. Як паказалі дасле-
даванні, яна нарадзілася ў 1854
годзе, дзень і месяц пакуль не-
вядомыя. У некаторых крыні-
цах літаратуры гаворыцца,
што месцам прыходу яе на гэты
белы свет з'яўляецца мэнтак Габрылёва-Папоўка Абчу-
гскай воласці Сенненацкага
павета Магілёўскай вобласці
(зараз у межах в. Сані Талачынскага раёна Віцебскай воб-
ласці.)

Я некалькі разоў імк-
ніўся выявіць, дзе ж знаходзіўся гэты мэнтак Габрылё-
ва-Папоўка, але ўсе мае нама-
гніні аказаліся марнімі.

Тарэза Гардзялкоў-
ская - гэта была такі чалавек,
які з маленства зросся са сваім
народам, таму і аддавала яна
свае здолнасці і свае гроши на
асвету, на адукцыю беларус-
кага селяніна і сялянкі. Пані
Тарэза чым магла падтрымоў-
вала аднаго з першынцаў белару-
скуга Адраджэння "Нашай Ніви", яна актыўна супрацоў-

нічала з выдавецтвам "Наша
хата" (1909-1911). Свае пера-
клады спачатку друкавала ў
"Н.Н.", а потым выдавала іх
асоннымі кніжкамі. Так яна, на-
прыклад, рабіла і для Якуба
Коласа, Ядвігіна Ш. і інш.

* * *

Памешчышу у родзе,
Бунтарку - гарэзу,
Любілі ў народзе,
Як Маці-Тарэзу.

Сядро выдадзеных пе-
рэкладаў Тарэзы Гардзялкоў-
ской (Зязюлі) такія асобыя
кнігі: Максім Горкі "Аркін і
Лявонка"; Маліноўскі "Я ба-
гацеюць чэшскія сяляне"; Жар-
омскі "Пасля Седану"; Ка-
напініцкая "Дым"...

Вырадзенія Т. Гар-
дзялкоўской кнігі склалі цэлую
бібліятэку - 22400 экземпляраў
(падлік вучонага і пісьменніка
Янкі Саламевіча. - M.U.). Мы
сёння і ўявіць не можам, якое
гэта было на той час багацце,
калі кнігі былі рэдкай з'явай на
вагу золата... Асабліва на беларускай мове!

Якім попытам у наро-
дзе карысталіся літаратурныя
перэклады Зязюлі, сведчыці і
гэты архіўны документ ад 1912
г. ад Т. Маляра, які пачынаеца
так (даеца на мове арыгінала).
- M.U.):

"Прежде всего извините,
что пишу по великому языку,
так не знаю белорусского языка.
Я сам украинец, учительство в
Оршанском уезде.
Могилевской губ".

І далей карэспандэнт
просіць сядро іншых выданняў
далікатна просіць "Нашу Ні-
ву" выслаць яму і: "6. Дым.
Конопницкий, переклад зполь-
скага Зязюлі. 4 к."

Шчыра скажам, што
наш былы акадэмічны Інсты-
тут літаратуры, што насыт імя
выдатнага нашага класіка пры-
гожага пісьменства, які асабіста
ведаў і цаніў вернага і надзея-
нага, шчырага і самаданага
карэспандэнта "Нашай Нівы",
амаль анічога не зрабіў для са-
праўднага спазнання нашай
падзвіжніцы і патрыёткі Тарэзы
Гардзялкоўской. Таму
амаль усё яе жыццё, дзякуючы
яму, у белых плямах.

У паперах "Нашай Ні-
ви" захаваліся шчырыя гукі
сэрца і душы Тарэзы Гардзял-
коўской, якія бараравіці паз
Алесь Корнэу - лайрэат лі-
таратурнай Мядовай прэміі, за
якія стаіць фундатар і творца
Мікола Папека, лайрэат аблас-
тной прэміі імя Уладзіміра Ка-
лесніка - першым сядром сваіх
сабратай па пару напісаў верш,
прысвечаны "Заранцы Талачын-

и".

**Міхась Угрынскі,
г. Баранавічы.**

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная колегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок,
Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Юрась Каласоўскі,
Леакадзія Мілаш, Максім Новік, Яэзэл Палубіцкі,
Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслав Суднік,
Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbm-mova.by/>

"Апроч неба нічога не маю"

Тры выканаўцы презентавалі гарадзенскай публіцы свае
песні на вершы Дануты Бічэль. Іх маглі пачуць аматары пэзі
аўтаркі на адмысловай сустрэчы "Апроч неба нічога не маю",
якая прыйшла ў парафіяльным цэнтры Грэка-каталіцкай парафії
Маці Божай Фацімскай у Гародні.

Гурт "Людзі на балоце", Вольга Хвашчынская ды Таціяна
Беланога распавялі слухачам, як іны пазнаёміліся з творчасцю
прысутнай на імпрэзе пээткі. Кажа лідар гурта "Людзі на балоце"
Алесь Дзянісаў:

- Я займаюся рознай музыкай. І лірычная частка ў мене
знаходзілася глыбока ўнутры і не знаходзілася выхаду, і вось цяпер
гэтыя вершы падштурхнулі мене, і з'явіліся вось такія песні.

Алесь Дзянісаў з гуртом Людзі на балоце падрыхталі
цэлы альбом на вершы Дануты Бічэль і ўжо неўзабаве ён мае
з'явіцца. А творчая сустрэча прыйшла пры падтрымцы Грэка-
каталіцкай парафії ў Гародні і кампаніі "Будзьма Беларусам"...

Якуб Сушынскі,
Беларускае Радыё Рацый

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Газета падпісана да друку 5.05.2014 г. у 10.00. Замова № 1580.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 5600 руб., 3 мес.- 16800 руб.

Кошт у розницу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад
18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрес рэдакции:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрес для паштовых адправлений:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by